

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Asia Lausumapyyntö 20.6.2012
OM 12/33/2011
OM037:00/2011

Lausunto Itä-Uudenmaan oikeusaputoimisto esittää kunnioittavasti seuraavaa edunvalvojan palkkioasetusta valmistelleen työryhmän mietinnöstä:

Edunvalvojan palkkio - Asetusehdotus

Tavoitteet Edunvalvontapalkkion laskuttamisen ja perimisen tulisi olla mahdollisimman vähän oikeusaputoimistoa työllistävä. Palkkion pitäisi olla mahdollisimman hyvin etukäteen ennakoitavissa. Lisäksi pidämme tärkeänä, että palkkio olisi oikeudenmukainen suhteessa päämiehen käytössä oleviin tuloihin ja siihen, paljonko päämiehen asioiden hoito vie aikaa. Kokonaisuutena työryhmän ehdotus vie palkkiota oikeaan suuntaan.

Tilintekopalkkion poistaminen

Pidämme erillisen tilintekopalkkion poisjäämistä erinomaisena asiana. Vaikkakaan tilintekopalkkion määrittäminen ei ole ollut kovin suuritöinen urakka, on hyvä, että palkkion määrittämistä on voitu yksinkertaistaa. Useampivuotisten tilien osalta tilintekopalkkio peritään tällä hetkellä vain sinä vuonna kun tili jätetään maistraattiin. Ainakin meidän toimistossamme on tulkittu, että kahden vuoden tilin laatiminen on työläämpää kuin yksivuotisen, jolloin olemme perineet korotetun maksun sinä vuonna kun tili jätetään. Tämä on johtanut siihen, että päämiehen edunvalvontapalkkio on ollut joka toinen vuosi selvästi korkeampi ja joka toinen vuosi pienempi. Myös oikeusaputoimistossa on jouduttu käyttämään jonkin verran aikaa sen varmistamiseen, että perimme tilintekopalkkion oikeana vuonna.

Omassa käytössä olevasta asunnosta menevä palkkio

Omassa käytössä olevan asunnon hoidosta menevä palkkio ei ole ollut suhteessa siihen, paljonko edunvalvoja käyttää aikaa asunnon hoitamiseen. Käytännössä vuoka-asunnoista aiheutuu enemmän toimia kuin omistusasunnosta. Tätä kautta kyseisen palkkio poistaminen on hyvä ja yksinkertaistaa palkkiorakennetta.

Alennettu perusmaksu

Esityksessä alennetun perusmaksun tularaja on asetettu 14000 euroon vuodessa. Alennetun perusmaksun tarkoitus on vähentää kohtuuttomuutta vähävaraisilla päämiehillä. Koemme epäoikeudenmukaiseksi sen, että kyseiseen määrään lasketaan mukaan myös päämiehen saamat sosiaalietuudet. Asumistuki ei esimerkiksi nosta päämiehen käyttävissä olevia varoja vaan se menee vuokran kattamiseen. Kun pääkaupunkiseudulla ja suurimmissa kaupungeissa vuokrataso on korkea, nousee myös asumistuki suhteellisen korkeaksi. Tätä kautta tularajan yli nousee myös päämiehiä, jotka saavat ainoastaan Kelan etuuksia. Esimerkiksi täysi kansaneläke ja takuueläke tekevät yhteensä 707,26 euroa ja alin hoitotuki 59,73 euroa kuukaudessa. Tällaisessa hyvin tyypillisessä tilanteessa jo 400 euron asumistuki ja toimeentulotuki nostavat tulot yli rajan.

Vuokrataso vaihtelee huomattavasti eri puolilla maata ja sitä kautta myös saatujen tukien määrä. Tämä johtaa siihen, että myös edunvalvontapalkkion suuruus vaihtelee huomattavasti eri osissa maata.

Paitsi asumistuen myös toimeentulotuen laskemisessa mukaan on tiettyjä ongelmia. Meillä Vantaalla on kaupungin kanssa sovittu, että sosiaalitoimi maksaa toimeentulotuen edunvalvojalle, joka sitten huolehtii varojen käytöstä päätöksen mukaisesti. Jos päämies esimerkiksi saa toimeentulotukea hammasproteesiin 800 euroa, maksetaan raha edunvalvontatilille ja me maksamme hammasteknikon laskun. Jos sosiaalityöntekijä kirjoittaisi hammasteknikolle maksusitoumuksen, määrä ei vaikuttaisi edunvalvontapalkkion laskemiseen. Edunvalvojan tulee tietysti ennen kaikkea ajaa päämiehensä etua. Pitäkö hänen siis jatkossa vaatia, että sosiaalityöntekijä kirjoittaakin maksusitoumuksen?

Jos alennetun perusmaksun tarkoitus on nimenomaan vähentää palkkion kohtuuttomuutta vähävaraisilla päämiehillä, pitäisi sen laskukaavan olla sellainen, että siinä huomioitaisiin paremmin käytettävissä olevia tuloja. Raja olisi mahdollista määrittää niin, että siihen ei laskettaisi asumistukea ja toimeentulotukea vaan ainoastaan eläketulot, pääomatulot, palkkatulot ja muut sellaiset tulot, jotka ovat todellisuudessa päämiehen käytettävissä.

Metsätulojen huomioiminen

Työryhmän esitys metsätulon huomioimisesta on mielestämme hankala ja tulkinnanvarainen. Toisaalta metsää myydään suhteellisen pienellä osalla päämiehistä, joten asialla ei ole kovinkaan suurta merkitystä. Hoitomaksuissa huomioidaan laskennallinen metsätulo, joten sen huomioiminen olisi toimistolle helpompaa, koska tämä laskennallinen metsätulo joudutaan joka tapauksessa laskemaan tuloksetyöstä tehtäessä.

Aloitismaksu

Edunvalvonnan aloittaminen on suuritöinen asia, joten aloitismaksu on perusteltu. Aloitusmaksu tulee lisäämään päämiesten toimeentulotuen tarvetta alkuvaiheessa, mutta lienee oikeudenmukainen. Kiinteä maksu on hyvä sen vuoksi, että edunvalvontaa harkitseva pystyy paremmin hahmottamaan sen, paljonko hän tästä palvelusta joutuu maksamaan.

Omaisuuksien hoidosta menevä maksu

Kahden prosentin omaisuushoitopalkkio johtaa joissakin tapauksissa siihen, että peritty maksu on erittäin huomattava. Vantaalla suurin palkkio on yli 10.000 euroa. Pitäisin oikeudenmukaisena, että jos päämieheltä peritään noin suuria palkkioita, pitäisi niiden olla edes jossain suhteessa tehtyyn työmäärään. Koska henkilöstöresurssit ovat nykyään erittäin tiukat, ei yleisellä edunvalvojalla ole mitään mahdollisuutta käyttää aikaa yhteen päämieheen niin paljon, että päämies saisi vastinetta maksamalleen palkkiolle. Mielestämme palkkiolla pitäisi olla joku katto tai sitten edunvalvojalle pitäisi voida osoittaa enemmän työaikaa myös omaisuuden hoitoon.

Yksi vaihtoehto olisi, että palkkiokatto määritettäisiin niille päämiehille, joiden omaisuus on helppohoitoista esimerkiksi pankkitalletuksia. Tai sitten omaisuuden hoidosta voitaisiin periä palkkio eri prosenttimäärällä omaisuudenhoidon työllistävyyden mukaan. Vantaan kaupungin aikana edunvalvonta peri omaisuudenhoidosta 1 % palkkion helppohoitoisen omaisuuden osalta ja täyden 2 % vain vaikeasti hoidettavan omaisuuden osalta.

Työryhmän mietinnössä on käsitelty kuolinpesäosuuksien huomioimista omaisuutena. Mielestämme kaikkien kuolinpesäosuuksien huomioiminen omaisuutena johtaa epäoikeudenmukaiseen lopputulokseen sellaisissa tilanteissa, joissa päämiehellä ei ole mahdollisuutta realisoida omaisuuttaan. Tällaisissa tapauksissa kuolinpesäosuus pitäisi mielestämme jättää arvostamatta laskelmassa. Kappalemääräisesti näitä ei ole montaa, mutta lopputuloksena on

joko päämiehen velkaantuminen tai sitten kohtuullistamispäätösten kirjoittaminen oikeusaputoimistossa.

Toimenpiteet, jotka edellyttävät holhousviranomaisen lupaa tai ovat vaativuudeltaan niitä vastaavia

Pidämme hyvänä sitä, että vaativista perinnönjaoista pystyy laskuttamaan kohtuullisen korvauksen. Se toivottavasti johtaa siihen, että edunvalvojilla olisi aikaa myös paneutua niihin. Erinomaista on myös se, että maksu ei ole suoraan sidottu lupaan vaan myös muista vastaavista toimista pystyy lisämaksun laskuttamaan. Nykyinen 80 euron maksu on hyvin pieni eikä kuvaa asioiden vaatimaa työmäärää.

Palkkion kohtuullistaminen

Ehdotus, että maistraatti kuulisi edunvalvojaa ennen kuin kohtuullistaisi palkkiota, on hyvä ja tarpeellinen muutos.

Arvonlisävero

Mikäli edunvalvontapalveluiden yksityistämistä jatketaan, tulisi edunvalvontapalkkio säätää arvonlisäverosta vapaaksi. Muussa tapauksessa päämiehet joutuvat eriarvoiseen asemaan sen mukaan, onko heillä oikeusaputoimiston yleinen edunvalvoja vai ostopalveluyrittäjä yleisenä edunvalvojana. Jos päämies ei itse saa valita sitä, haluaako hän oikeusaputoimiston yleisen edunvalvojan vai ostopalveluyrittäjän edunvalvojakseen, tulisi palkkion olla molemmissa tilanteissa saman suuruinen.

Yhteenveto

Itä-Uudenmaan oikeusaputoimisto katsoo, että palkkiotyöryhmän esitys on oikeansuuntainen, mutta ei poista kaikkia edunvalvontapalkkioon liittyviä ongelmia.

Vantaalla 21.8.2012

Anja Laukkanen-Kuosmanen
johtava julkinen oikeusavustaja

Ulla Mänttari
johtava yleinen edunvalvoja

Itä-Uudenmaan oikeusaputoimisto
Talvikkitie 37, 01300 Vantaa
Puh 029 5660 161